

SISTEM PRIZNAVANJA POKLICNIH KVALIFIKACIJ PO 20. OKTOBRU 2007 **mag. Barbara Škraba, univ.dipl.inž.grad.**

Povezetek

V članku je predstavljen sistem priznavanja poklicnih kvalifikacij, ki bo stopil v veljavo 20.10.2007 in pa razlogi za sprejetje tega sistema v obliki EU direktive.

Trenutno stanje

Trenutno potekajo v EU postopki priznavanja poklicnih kvalifikacij ob uporabi petnajstih splošnih in sektorskih direktiv. Priznavanje poklicnih kvalifikacij inženirjev poteka ob upoštevanju določil splošne direktive, arhitektov pa na podlagi sektorske direktive. Upravljanje različnih sistemov priznavanja poklicnih kvalifikacij, ustanovljenih na podlagi omenjenih splošnih in sektorskih direktiv pa se je v praksi izkazalo za nerodno in zapleteno, zato je EU komisija pred leti pričela z iskanjem ustrežnejše rešitve.

Sprejem direktive in prenos v zakonodaje držav članic

Leta 2001 je Evropska komisija predlagala, da se pripravi in sprejme EU direktivo o priznavanju poklicnih kvalifikacij, ki bi razjasnila in poenostavila pravila, s katerimi bi zagotovila prosto prehajanje kvalificiranih ljudi med državami članicami, še posebej v luči takrat pričakovane širitve Evropske unije. Predlagana direktiva naj bi nadomestila petnajst obstoječih EU direktiv s področja priznavanja poklicnih kvalifikacij. Predlog je predstavljal prvo celostno modernizacijo sistema Evropske skupnosti od njene ustanovitve pred štiridesetimi leti in je vseboval številne spremembe obstoječih pravil, vključno z večjo liberalizacijo ponudbe storitev, večjo avtomatizacijo priznavanja kvalifikacij in povečano prožnostjo postopkov sprememb in dopolnitev direktive. Na podlagi direktive naj bi se razvilo tudi tesnejše sodelovanje med državami članicami s ciljem boljše obveščenosti državljanov o njihovih pravicah in večje pomoči v postopku priznavanja njihovih poklicnih kvalifikacij.

Na podlagi enomesečne javne razprave, ki se je zaključila marca 2002, in soglasja Evropskega parlamenta iz aprila 2004 je Evropska komisija januarja 2005 vložila v EU parlament popravljen predlog EU direktive o priznavanju poklicnih kvalifikacij. EU svet je direktivo sprejel junija 2005, EU parlament pa septembra 2005. S tem je bila EU direktiva o priznavanju poklicnih kvalifikacij sprejeta (7.9.2005) in je pričela veljati 20 dan po objavi v Uradnem listu EU (30.9.2005).

Države članice EU so po določitvi direktive dolžne sprejeti zakone in druge predpise, potrebne za usklajitev z direktivo, najpozneje do 20.10.2007 ter o tem obvestiti EU komisijo. Z 20.10.2007 bo tako posledično prenehala veljavnost petnajstim področnim EU direktivam s področja priznavanja poklicnih kvalifikacij, ki sicer veljajo danes.

Prehajanje kvalificiranih ljudi med državami članicami

Direktiva daje državljanom držav članic EU pravico, da kot samozaposlene ali zaposlene osebe opravljajo poklic v državi članici, ki ni država, v kateri so pridobili svoje poklicne kvalifikacije. Natančneje pojasnjeno predstavlja direktiva zagotovilo, da bodo imele osebe, ki so pridobile svoje poklicne kvalifikacije v eni državi članici, dostop do istega poklica in da ga bodo opravljale v drugi državi članici z enakimi pravicami, kot jih imajo državljanji te države, pri čemer pa je migrant obvezan izpolniti vse nediskriminatorne pogoje za opravljanje poklica, ki jih lahko določi ta država članica, če so objektivno upravičeni in sorazmerni.

Minimalna potrebna raven kvalifikacij in poklicna pravila

Države članice so za inženirske poklice ohranile pravico, da določijo minimalno raven kvalifikacij, potrebno za zagotovitev kakovosti storitev, ki se opravljajo na njihovem ozemlju. Vendar pa ne smejo zahtevati, da državljan države članice pridobi kvalifikacije, ki jih na splošno določajo le za diplome, podeljene v nacionalnem sistemu izobraževanja, če je taka oseba že pridobila vse ali del teh kvalifikacij v drugi državi članici. Zato mora vsaka država gostiteljica, kjer je poklic reguliran, upoštevati kvalifikacije, pridobljene v drugi državi članici, ter oceniti, ali ustrezajo zahtevanim kvalifikacijam. Države gostiteljice lahko za osebo, ki na ozemlju države gostiteljice opravlja poklic, uporabijo posebne zahteve glede uporabe poklicnih pravil, upravičenih s splošnim interesom, saj ni namen direktive, da

posega v upravičen interes države članice, da prepreči izogibanje uporabi nacionalnega prava na področju poklicev. Omenjena pravila se na primer nanašajo na organizacijo poklica, poklicne standarde, vključno s tistimi o etiki, nadzoru in odgovornosti.

Nacionalne sheme izobraževanja in usposabljanj zbrane v različne stopnje

Različne nacionalne sheme izobraževanja in usposabljanj so v direktivi zbrane v različne stopnje (ravni). Te stopnje, vzpostavljene zgolj za namen delovanja sistema, nimajo nobenega vpliva na nacionalne strukture izobraževanja in usposabljanja niti na pristojnosti držav članic na tem področju.

Po eni strani presenetljiv in drugi zaskrbljujoč je mehanizem priznavanja, ki je bil vzpostavljen že z dvema sedaj veljavnima direktivama, po katerem imajo imetniki diplom, ki dokazujejo uspešno dokončanje usposabljanj na stopnji, ki presega srednjo stopnjo in traja vsaj eno leto, pravico do dostopa do reguliranih poklicev v državi članici, v kateri je tak dostop omogočen na podlagi diplome, ki dokazuje uspešno dokončanje štiriletnega visokošolskega ali univerzitetnega študija, ne glede na to, v katero stopnjo ta diploma spada v državi članici gostiteljici. Nasprotno pa je v primerih, ko je dostop do reguliranih poklicev pogojen z uspešnim dokončanjem visokošolskega ali univerzitetnega študija, ki traja več kot štiri leta, ta dostop omogočen le imenikom diplom, ki dokazujejo uspešno dokončanje visokošolskega ali univerzitetnega študija, ki traja najmanj tri leta.

Dopolnilni ukrep

V primeru, da minimalni pogoji usposobljenosti za dostop do poklica, niso usklajeni, lahko države članice gostiteljice uvedejo dopolnilni ukrep. Ta ukrep mora biti sorazmeren in mora zlasti upoštevati prosilčeve poklicne izkušnje. Praksa kaže, da se z zahtevo, naj migrant izbere preizkus poklicne usposobljenosti ali prilagoditveno obdobje, zagotovi ustrezne varovalne ukrepe glede njegove ravni kvalifikacij, tako da mora država članica gostiteljica kakršnokoli odstopanje od te izbire vedno utemeljiti z nujno zahtevo, ki je v splošnem interesu.

EU platforme

Različna poklicna združenja in organizacije ali države imajo možnost, da z namenom opustitve dopolnilnih ukrepov predlagajo skupna izhodišča na evropski ravni, s katerimi bi spodbudili prost pretok strokovnjakov in ob tem zagotovili ustrezno raven kvalifikacij. Poklicna združenja, ki lahko predložijo skupna izhodišča za tako imenovane EU platforme, morajo biti zastopana na nacionalni in evropski ravni. Skupno izhodišče mora vsebovati sklop meril, ki omogoča usklajitev vseh pomembnih razlik, ugotovljenih v zahtevah usposobljenosti v vsaj dveh tretjinah držav članic, vključno z vsemi državami članicami, ki regulirajo ta poklic.

Kadar poklicna organizacija ali združenje na nacionalni in evropski ravni za reguliran poklic poda utemeljeno zahtevo za posebne določbe za priznavanje kvalifikacij na podlagi usklajevanja minimalnih pogojev usposabljanja, EU komisija oceni primernost sprejetja predloga spremembe te direktive.

Poklicne izkaznice

Direktiva predvideva uvedbo poklicnih izkaznic na evropski ravni s strani poklicnih združenj ali organizacij, ki bodo olajšale mobilnost strokovnjakov predvsem preko pospešene izmenjave podatkov med državo gostiteljico in državo članico izvora. Poklicne izkaznice bodo omogočale spremljanje poklicne poti strokovnjakov, ki se nastanijo v različnih državah članicah. Ob spoštovanju določb o varstvu osebnih podatkov bodo te izkaznice vsebovale podatke o poklicnih kvalifikacijah strokovnjaka (univerza ali izobraževalna ustanova, pridobljene kvalifikacije, poklicne izkušnje), njegovem zakonitem sedežu, sankcijah zoper njega v zvezi s poklicem in podrobnosti zadevnega pristojnega organa.

Kontaktne točke

Ustanovljena bo mreža kontaktnih točk z nalogo zagotoviti podatke in pomagati državljanom držav članic, s čimer bo zagotovljen pregleden sistem priznavanja. Te kontaktne točke bodo vsakemu državljanu, ki bo za to zaprosil, zagotovile vse informacije in naslove, povezane s postopkom priznavanja. Določitev ene kontaktne točke v vsaki državi članici v tej mreži ne vpliva na organizacijo pristojnosti na nacionalni ravni.

Vseživljenjsko učenje

Ker je vseživljenjsko učenje glede na hitrost tehnoloških sprememb in znanstvenega napredka posebej pomembno za številne poklice, morajo države članice zato sprejeti podrobne ureditve, ki bodo zagotovile, da bodo strokovnjaki z ustreznim stalnim usposabljanjem sledili tehničnemu in znanstvenemu napredku.

Svobodni poklici

V kolikor so svobodni poklici v državi članici regulirani, velja direktiva tudi za svobodne poklice, ki so v skladu z direktivo poklici, ki jih na podlagi zadevnih poklicnih kvalifikacij osebno, odgovorno in v poklicno neodvisni vlogi opravljajo osebe, ki izvajajo intelektualne in konceptualne storitve v interesu stranke in javnosti. Izvajanje poklica v državi članici je lahko skladno z Evropsko pogodbo predmet določenih pravnih omejitev na podlagi nacionalne zakonodaje in drugih predpisov, ki jih v tem okviru samostojno določijo posamezna predstavništva poklica, ki zagotavljajo in razvijajo profesionalnost in kakovost storitve ter zaupnost odnosov s stranko.

Uporaba poklicnih nazivov in znanje jezikov

V državi članici gostiteljici morajo državljani drugih držav članic uporabljati poklicni naziv države članice gostiteljice, ki ustreza temu poklicu v tej državi članici ter tudi kakršnekoli krstice, povezane s tem nazivom. Kadar v državi članici poklic regulira združenje ali organizacija, ne smejo državljani drugih držav članic uporabljati poklicnega naziva, ki ga izda to združenje ali organizacija, če ne predložijo dokaza, da so člani tega združenja ali organizacije.

Osebe, ki se jim priznajo poklicne kvalifikacije, morajo znati jezike, potrebne za opravljanje poklica v državi članici gostiteljici.

Uporaba strokovnih in znanstvenih naslovov

Državljeni držav članic imajo v državi članici gostiteljici pravico do uporabe strokovnih in znanstvenih naslovov, podeljenih v državi članici izvora, in po možnosti okrajšav v jeziku te države članice. Država članica gostiteljica lahko zahteva, da temu naslovu sledi ime in naslov ustanove ali komisije, ki je naslov podelila. Če bi lahko prišlo do zamenjave strokovnega in znanstvenega naslova države članice izvora z naslovom v državi članici gostiteljici, ki v tej državi zahteva dodatno usposabljanje, ki ga oseba ni opravila, lahko država članica gostiteljica odredi, da mora oseba svoj strokovni ali znanstveni naslov iz države članice izvora uporabljati v ustrezni obliki, ki jo določi država članica gostiteljica.

Disciplinski ukrepi in kazenske sankcije

Pristojni organi države članice gostiteljice in države članice izvora si ob spoštovanju zakonodaje o varovanju osebnih podatkov, izmenjujejo podatke o sprejetih disciplinskih ukrepih ali kazenskih sankcijah ali o kakršnih koli drugih resnih in posebnih okoliščinah, ki bi lahko vplivale na opravljanje dejavnosti po direktivi.

Evropska inženirska platforma

Glede na to, da direktiva omogoča sprejetje skupne inženirske platforme na nivoju EU (podobno platformo že imajo arhitekti), je Evropski svet inženirskih zbornic (ECEC) septembra 2005 pričel s prvimi aktivnostmi za pripravo platforme. Izdelan je bil vprašalnik o dostopu do poklica v državah članicah ECEC, na podlagi katerega je bil izdelan prvi osnutek analize obstoječega stanja, ki pa je izkazal, da je bil vprašalnik premalo natančen oziroma da so bili nekateri odgovori površni in nenatančni.

V cilju dopolnitve analize je 6. decembra 2005 v Ljubljani v organizaciji naše zbornice potekal sestanek štiridesetih predstavnikov evropskih inženirskih zbornic združenih v ECEC, zbornic bivše Jugoslavije, deželnih zbornic Bavarske in Saške ter regionalnih zbornic dežele Furlanije Julijske krajine. Na sestanku so predstavniki posameznih zbornic poglobljeno razpravljali o dostopu do poklica, pri čemer so predstavili svoje zakonske in zbornične ureditve dostopa do poklica pooblaščenim inženir

in izvajanje tega poklica v praksi. V okviru razprave je bila izpostavljena tudi pereča problematika potrebne minimalne stopnje/ravni izobrazbe po novem bolonjskem sistemu. Ponovno je bilo soglasno potrjeno stališče, da s potrebnim znanjem za opravljanje zahtevnega poklica odgovornega projektanta razpolaga le posameznik, ki je končal najmanj štiriletni univerzitetni ali visokošolski program, saj obsežnega znanja ni mogoče ne podati oz. si ga ne pridobiti v krajšem časovnem obdobju.

Na podlagi zbranih informacij bo delovna skupina ECEC dopolnila analizo in o dostopu do poklica in izdelala prvi osnutek inženirske platforme.